

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000211

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 13-01-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Турейський Ігор Олександрович

2. Ihor Tureyskyi

Кваліфікація: 032

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5194-0137

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Етнологія

Дата захисту: 09-12-2024

Спеціальність за освітою: Історія та археологія

Місце роботи здобувача: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського
Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 6987

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03, 03.61, 03.61.13, 03.61.03, 03.61.05

Тема дисертації:

1. Українське народне дитяче вбрання XX – початку XXI століття. Особливості та трансформація.
2. Ukrainian folk children's clothing of the 20th – early 21st centuries. Features and transformation.

Реферат:

1. Дисертаційна робота присвячена комплексному аналізу дитячого народного вбрання українців як особливого етнокультурного явища, розкриттю його характерних рис і вивченню трансформаційних процесів у соціально-економічній і духовній сферах, які впродовж XX – першої чверті XXI століття вплинули на дитячу одягову культуру. Актуальність тематики обумовлена вагомою значущістю традиційного одягу, і дитячого зокрема, як виразника ідентичності й унікальності художньо-мистецької спадщини українського народу, що в умовах екзистенційних загроз сьогодення є стійким підґрунтям самобутності та цивілізаційної суб'єктності України. Наукова новизна здійсненого дослідження полягає в тому, що в ньому вперше в українській етнології тема знайшла висвітлення у спеціальній науковій роботі, до аналізу було застосовано унікальний корпус архівних, візуальних і предметно-речових джерел, що дозволило визначити характерні особливості дитячого вбрання як особливого феномену традиційної культури й розглянути зміни,

модифікації та новації народного дитячого одягу в Україні. Отримані наукові результати дозволили удосконалити методологічні засади вивчення українського вбрання, у тому числі підходи до розкриття інформаційного потенціалу зображальних і речових джерел, а також додатково аргументувати висвітлення впливу соціокультурних та економічних процесів на трансформацію народної культури. Набули подальшого розвитку питання соціалізації дитини в традиційному суспільстві та ролі народного одягу як вияву національної ідентичності. Для різнобічного висвітлення теми народного дитячого вбрання українців було застосовано цілий комплекс наукових підходів. Зокрема розкрити поставлені дослідницькі завдання та дійти відповідних висновків допомогли методи аналізу й синтезу (для опрацювання історіографії та джерельних матеріалів), класифікації й систематизації (для визначення основних форм та особливих типів дитячого вбрання), порівняльно-історичний і хронологічний методи (для виявлення періодів розвитку дитячої одягової культури та її трансформацій), культурно-семіотичний принцип (для вивчення одягу як знакової системи), а також метод контент-аналізу (для систематизації джерельних текстів, опису ілюстративних матеріалів і речових зразків одягу). Розглянуто зміни в дитячому одязі українців другої половини ХХ століття, характерні для соціокультурних реалій радянської доби. Увагу акцентовано на визначальних соціально-економічних перетвореннях та ідеологічних чинниках тогочасної тоталітарної держави, що спричинили трансформації сфери традиційної обрядовості та системи господарювання. З'ясовано, як на дитячій одяговій культурі позначилися руйнівні процеси 1920-х – 1930-х років (колективізація, розкуркулення, голодомор), наслідки Другої світової війни, принципи післявоєнної відбудови та промислової модернізації в СРСР. За усними свідченнями представників тогочасної доби резюмовано, що відбувався процес відходу від використання дитячого традиційного вбрання з домотканих матеріалів, поширення набули куповані матеріали та готове вбрання, хоча текстильна промисловість не задовольняла потреб у дитячому одязі, існували суттєві проблеми з фінансовою спроможністю населення. У цей період була впроваджена стандартизована шкільна форма, що позбавляла дітей будь-якої індивідуальності в зовнішньому самовираженні, повністю нівелювала регіональну специфіку дитячої одягової культури, яка ще існувала в довоєнний час. Окремим аспектом розглянуто тенденції радянської доби щодо переосмислення ролі та функцій народного вбрання, і дитячого зокрема, його спрощення та певної бутафоризації задля сценічного використання. У висвітленні періоду кінця ХХ – початку ХХІ століття основну увагу приділено специфіці функціонування національно маркованого дитячого вбрання як фактора самоідентифікації та виразника консолідаційних процесів, притаманних сучасному українському соціуму. Побутування дитячого традиційного одягу українців у новітній час засвідчило його роль як репрезентанта тягlosti та реактуалізації народних традицій, як важливого підґрунтя збереження самобутності української нації та її державності в умовах понад десятиліття триваючої російської збройної агресії проти України.

2. The dissertation is dedicated to the comprehensive analysis of Ukrainian children's folk costumes as a unique ethno-cultural phenomenon, exploring its distinctive features and studying the transformational processes in the socio-economic and spiritual spheres that have influenced children's clothing culture during the 20th century and the first quarter of the 21st century. The relevance of the topic is determined by the significant importance of traditional clothing, and children's clothing in particular, as an expression of the identity and uniqueness of the artistic heritage of the Ukrainian people. In the context of today's existential threats, it serves as a stable basis for the identity and civilizational subjectivity of Ukraine. The scientific novelty of the study is that for the first time in Ukrainian ethnology, the topic was covered in a special scientific work. The study utilizes a unique collection of archival, visual, and material sources, which allowed for the identification of the distinctive features of children's attire as a special phenomenon of traditional culture and to consider changes, modifications and innovations of folk children's clothing in Ukraine. The obtained scientific results allowed us to improve the methodological foundations of studying Ukrainian costumes, including approaches to revealing the information potential of visual and material sources, as well as to further argue the impact of socio-cultural and economic processes on the transformation of folk culture. The issues of socialization of children in traditional society and the role of folk costumes as a manifestation of national identity have been further developed. A whole range of scientific approaches was used to comprehensively cover the topic of Ukrainian folk children's clothing. In particular, the

methods of analysis and synthesis (for studying historiography and source materials), classification and systematization (for determining the main forms and special types of children's clothing), comparative historical and chronological methods (for identifying periods of development of children's clothing culture and its transformations), the cultural and semiotic principle (for studying clothing as a sign system), as well as the method of content analysis (for systematizing source texts, describing illustrations, and making conclusions) helped to reveal the research tasks and draw appropriate conclusions. The changes in children's clothing of Ukrainians in the second half of the 20th century, characteristic of the socio-cultural realities of the Soviet era, are considered. Attention is focused on the determining socio-economic transformations and ideological factors of the totalitarian state of that time, which led to transformations in the sphere of traditional rituals and the economic system. The article reveals how children's clothing culture was affected by the destructive processes of the 1920s and 1930s (collectivization, dekulakization, the Holodomor), the consequences of the Second World War, and the principles of post-war reconstruction and industrial modernization in the USSR. Based on the oral testimonies of the period, the author summarizes that there was a process of moving away from the use of traditional children's clothing made of home-made materials, purchased materials and ready-made clothes became widespread, although the textile industry did not meet the needs for children's clothing, and there were significant problems with the financial capacity of the population. During this period, standardized school uniforms were introduced, which deprived children of any individuality in their external expression and completely eliminating the regional specificity of children's clothing culture that still existed in the pre-war period. A separate aspect of the study is the Soviet era tendencies to rethink the role and functions of folk costumes, including children's costumes, their simplification and theatricalizing for stage use. In examining the period of the late 20th to the early 21st centuries, the primary focus has been on the specifics of the functioning of nationally labelled children's clothing as a factor of self-identification and an expression of the consolidation processes inherent in modern Ukrainian society. The use of traditional Ukrainian children's clothing in modern times has shown its role as a representative of the continuity and reactivation of folk traditions, the basis for preserving the identity of the Ukrainian nation and its statehood in the context of more than a decade of ongoing Russian armed aggression against Ukraine.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Новий напрямок у науці і техніці

Публікації:

- Турейський І. Дитяче народне вбрання українців у художньо-етнографічній спадщині Юрія Павловича. Народна творчість та етнологія. 2023. № 3. С. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.15407/nte2023.03.094>.
- Турейський І. Одяг як інструмент соціалізації дитини в українській традиційній культурі кінця XIX – початку XX століття. Народна творчість та етнологія. 2022. № 3. С. 102–110. DOI: <https://doi.org/10.15407/nte2022.03.102>.
- Турейський І. Трансформація традиційного дитячого вбрання українців кінця XIX – середини XX століття. Український селянин. 2023. Вип. 30. С. 107–115. DOI: <https://doi.org/10.31651/2413-8142-2023-30-Tureiskyi>.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: підґрунтя для сучасного відтворення елементів вбрання, їх сучасної творчої трансформації, слугувати інструментом популяризації української культури.

Охоронні документи на ОПВ:

Раціоналізаторські пропозиції

Результати дослідження та представлені джерельні матеріали можуть стати підґрунтям для сучасного відтворення елементів вбрання, їх сучасної творчої трансформації, слугувати інструментом популяризації української культури.

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0122U000799

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рендюк Теофіл Георгійович
2. Teofil G. Rendyuk

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2470-6932

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коцан Василь Васильович
2. Vasyl V. Kotsan

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0644-9725

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ЗАКАРПАТСЬКИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ" ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Код за ЄДРПОУ: 02226292

Місцезнаходження: вул. Капітульна, 33-а, Ужгород, Ужгородський р-н., 79026, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Щибря Володимир Васильович

2. Volodymyr V. Shchybria

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0918-7724

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: ***INCORRECT INFORMATION***Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070994

Місцезнаходження: вулиця Володимирська, будинок, 60, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пономар Людмила Григорівна

2. Luydmyla G. Ponomar

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1725-9230

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сонячна Лілія Анатоліївна

2. Liliia A. Soniachna

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4660-5083

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417006

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Скляр Володимир Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Скляр Володимир Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Бех Катерина Миколаївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна